

การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21

Guidelines Developing for Participatory Management Administration of the School Board under the Office of Secondary Educational Service Area 21

อัญชิสา แก้ววิเศษ¹, ประสิทธิ์ ชุติชูเดช²
Unchisa Kaewwiset¹, Prasit Chutichudet²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา และ 3) เพื่อการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ระยะที่ 3 การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระยะที่ 1 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ระยะที่ 2 ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 248 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ระยะที่ 3 การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา การประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับแบบประเมินความเหมาะสม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีองค์ประกอบ 3 ด้าน และตัวบ่งชี้ 16 ตัวบ่งชี้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผน จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านการดำเนินการ จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ 3) ด้าน

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master's Student Educational Administration, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Faculty of Technology, Mahasarakham University

การประเมินและติดตามผลการทำงานของโรงเรียน จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ทั้งองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีสภาพปัจจุบันทั้งโดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ทั้งโดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3. แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง พบว่าด้านความต้องการจำเป็นปรับปรุงอันดับแรกคือ ด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านการดำเนินการและด้านการประเมินและติดตามผลการทำงานของโรงเรียนตามลำดับ

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่

1) ด้านการวางแผน สถานศึกษาต้องให้ความรู้ด้านบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ด้วยวิธีการต่าง ๆ มีการติดต่อประสานงานให้คณะกรรมการสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอเพื่อการเข้าร่วมประชุมวางแผนกำหนดวิสัยทัศน์ แผนปฏิบัติการประจำปี แผนพัฒนาสถานศึกษาระยะสั้นและระยะยาว ร่วมวางแผนในการระดมทุนและทรัพยากรทางการศึกษา ร่วมวางแผนงานในการพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษา 2) ด้านการดำเนินการ เป็นแกนนำในการระดมทุน ดำเนินการประสานให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากรเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริม ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประสานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) ด้านการประเมินและติดตามผลการทำงานของโรงเรียน ติดตามการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปี

ผลการประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา การบริหารแบบมีส่วนร่วม คณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Abstract

This purposes of this research were: 1) to study factors and indicators of the participatory administration of the school board. 2) to study current and desirable situations of the participatory administration of the school board. 3) to develop a guidelines for development in the participatory administration of the school board.

The research was designed into 3 phrases. Phrase 1 was to study factors and indicators of administration participatory of the school board. Phrase 2 was to study the current and desirable situations of administration participatory of the school board. Phrase 3 was to develop a guidelines for administration participatory of the school board. Sample in phrase 1 were 5 experts. Phrase 2 were 248 the school board. phrase 3 were 5 experts. The research instruments were the questionnaire with 5 rating scale and the appropriate evaluation form. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index.

The research results were as followed

1. Administration of the school board under the Secondary Education Service Area Office 21 consisted of 3 factors and 16 indicators. The factors were: 1) Planning including 6 Indicators 2) Implementation including 7 indicators 3) Evaluation and monitoring of school performance including 6 Indicators.

2. The current situations of participatory administration of the school board under The Secondary Education Service Area Office 21 as the whole and each factor were at the amoderate level.

The desirable situations of participatory administration of the school board under The Secondary Education Service Area Office 21 as the whole and each factor were at the high level

3. The development the guidelines for the participatory administration of the school board under the Secondary Education Service Area Office 21. results of the analysis of modified priority needs index found that the priority items were Planning, Implementation, Evaluation and monitoring of school performance. The guidelines for administration participatory of the school board were 3.1) planning: schools provided the knowledge of roles and functions of the school board via the various mode of training ; communicated the school board constantly in order to participate in planning vision formation, annually action plan, the short-term and long-term school development plan ; participated in planning for fund raising and educational resources ; participated in planning for staff and students development 3.2) implementation: be the leaders for fund raising ; collaborated with local wisdom for providing career skills and learning for local arts and cultural conservation ; participate in the events which the enhancement of school and community relationship ; collaborated with the private and govermental sectors for school supportion, 3.3) evaluation and monitoring of school performance: monitored the various school administrative affairs which were congruent to the school policy and annually action plan.

The evaluation of guidelines for administration participatory of the school board was at the highest level of appropriateness.

Keywords: Guidelines developing, participatory management administration, school board, office of secondary educational

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาครั้งนี้นอกจากจะเน้นการพัฒนากระบวนและกระบวนการจัดการศึกษาแล้วยังเน้นในส่วนที่เป็นแนวทางหลักการโครงสร้างและระบบบริหารให้เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบให้บรรลุวัตถุประสงค์คือคุณภาพการศึกษาด้วยเหตุนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงกำหนดสาระการปฏิรูปให้ครอบคลุมทุกด้าน เช่น เป้าหมายหลักการสิทธิและโอกาสระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษาโครงสร้างการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษาขบประมาณทางการศึกษา และสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นการปฏิรูปเพื่อให้มีเอกภาพด้านนโยบายมีความหลากหลายในทางปฏิบัติโดยยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับมีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาโดยยึดหลักการส่งเสริมมาตรฐานและพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้บุคคลครอบครัวยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 3 - 11)

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ

เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมสถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ได้ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 87 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2559) ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจไปยังภาคเอกชน ประชาชนประชาสังคมและภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษา และส่งเสริมการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนองค์กรทางศาสนาและเอกชนจัดและมีส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกัน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553: 25 - 26)

แนวนโยบายแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559 คือต้องเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชนประชาสังคมและทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษานับสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษาตลอดจนบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมให้การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนและเพิ่มศักยภาพการ

แข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกับพลโลกอย่างสันติสุขมีการพึ่งพาอาศัย และเกื้อกูลกัน ดังนั้นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งจะต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่กำกับส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งหวังให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนขณะเดียวกันก็ต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโดยตระหนักถึงความเป็นเจ้าของร่วมกันคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนดจึงมีความหลากหลายของบุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ต่าง ๆ (มาติกา ประชาธิปไตย และธัญญธร ศรีวิเชียร, 2561: 163-174) บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความสำคัญมากเพราะบุคคลดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่พัฒนาสถานศึกษา กำหนดความต้องการในการปรับปรุงสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาและเป็นตัวแทนของชุมชนในท้องถิ่นที่สามารถรู้สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงควรจะไปจับกับบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอันจะช่วยให้การศึกษารองเรียนมีประสิทธิภาพ และได้ผลผลิตคือนักเรียนที่มี

คุณภาพในขณะเดียวกันการจัดการศึกษาได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับจังหวัดจนถึงระดับโรงเรียนเป็นการบริหารจัดการโดยองค์คณะบุคคลในทุกระดับโดยยึดรูปแบบประชาธิปไตยมาช่วยในการตัดสินใจและกำหนดแผนงานเป็นการจัดการแบบอาศัยการมีส่วนร่วมของคณะบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่กำกับ การดำเนินกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมายระเบียบประกาศคำสั่งและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการกิจการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ความเห็นชอบและเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ และบุคลากรทางการศึกษากำหนดและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายระเบียบประกาศฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 10)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอันจะส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาได้บรรลุผลตามเป้าหมายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

3. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาในเขตพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 888 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 248 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างมีสัดส่วน จำแนกประชากรตามขนาดโรงเรียน กำหนดขนาดประชากรของโรงเรียนแต่ละแห่ง เทียบสัดส่วนของประชากรและกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนแต่ละขนาด ซึ่งมีขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ พิเศษ

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถาน

ศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ตามแบบของลิเคิร์ท 5 ระดับ และตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิด

2. แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ท 5 ระดับ

3. แบบประเมินแนวการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Type) 5 ระดับ

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะ

กรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษา 2) สังเคราะห์ ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 3) ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนและ 4) วิเคราะห์ความเหมาะสม และดำเนินการคัดเลือกองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารแบบมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน คือ 1) นำผลการศึกษาองค์ประกอบใน ระยะที่ 1 มาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม 2) เก็บ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และ 3) วิเคราะห์ ข้อมูล

ระยะที่ 3 การพัฒนาแนวทางการ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถาน ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์หาลำดับความต้องการจำเป็นในการ บริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถาน ศึกษา 2) ออกแบบแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา 3) ประเมิน แนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และ 4) วิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ แนวทางและคัดเลือกแนวทางตามเกณฑ์ที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบ ประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบ มีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะ กรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็น ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยค่าดัชนีลำดับความ ต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNImodified) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบ ประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะ กรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยใช้ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหาร แบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน การวางแผน 2) ด้านการดำเนินการ 3) ด้านการ ประเมินและติดตามผลการทำงานของโรงเรียน และตัวบ่งชี้ 16 ตัวบ่งชี้ 1) กำหนดนโยบายการ จัดการศึกษา 2) เสนอแนะโครงการวิชาการของ โรงเรียนให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตอบ สสนองความสนใจของนักเรียน 3) ร่วมวางแผน ในการระดมทุน 4) เสนอแนะโครงการส่งเสริม ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนา ด้านคุณธรรมจริยธรรม 5) พิจารณาให้ความเห็น ชอบแผนการจัดกิจกรรมให้บริการแก่ชุมชนของ สถานศึกษา 6) เสนอแนะการประเมินผลการ ปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา 7) ให้การ

สนับสนุนทุนการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น แก่สถานศึกษา 8) การจัดหาวิทยากรภายนอกและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ให้ความรู้กับนักเรียน 9) ให้ คำแนะนำการคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ใน สถานศึกษา 10) ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และการจัดหา งบประมาณตามความต้องการ ของสถานศึกษา 11) รายงานและสวดส่องดูแล ความประพฤติของนักเรียนให้โรงเรียนทราบอย่าง สม่ำเสมอ 12) การให้และรับข่าวสารจากทาง โรงเรียนเพื่อประสานกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 13) ร่วมในการดูแล จัดสภาพแวดล้อมของสถาน ศึกษา ให้ร่มรื่น น่าอยู่ 14) ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 15) ตั้งข้อ สังเกตการใช้งบประมาณของสถานศึกษา 16) สังเกตและสัมภาษณ์การจัดโครงการต่าง ๆ ของ โรงเรียน

2. สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมี ส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีสภาพปัจจุบันทั้งโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการดำเนินการ 3. ด้านการประเมินและติดตามผลการทำงาน ของโรงเรียนตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ทั้งโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1. ด้านการ ประเมินและติดตามผลการทำงานของโรงเรียน 2. ด้านการวางแผน 3. ด้านการดำเนินการ ตาม ลำดับ

3. แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนมี 7 แนวทาง 2) ด้านการดำเนินการ มี 6 แนวทาง 3) ด้านการ ประเมินและติดตามผลการทำงานของโรงเรียน มี 5 แนวทาง

อภิปรายผล

1. การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 องค์ประกอบทางการบริหาร แบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้าน การวางแผนการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา 2) ด้านการดำเนินการการ มีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา และ 4) ด้านการประเมินและติดตามผลการทำงาน ของโรงเรียนของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษา

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการ บริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถาน ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ ด้านการวางแผน และด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือ ด้านการประเมินและติดตามผล การทำงานของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ของตนเองเท่าที่ควรและมีข้อจำกัดเรื่องเวลาจึง ทำให้การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ด้านการ ดำเนินการ และด้านการประเมินและติดตามการ ทำงานของโรงเรียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิราพร ธรรมเจริญ (2553: 144 – 148) ได้วิจัยรูปแบบการมี ส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและ

ผู้ปกครองในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของสถานศึกษา ผลการวิจัยสรุปว่า ความคิดเห็นความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองที่มีต่อความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล สอดคล้องกับ อภิญา กังสนารักษ์ (2544: 15) การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้ สอดคล้องกับ White (1982 อ้างถึงใน กรมการพัฒนาชุมชน, 2529: 11) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำ และทำอย่างไร แล้วลงมือปฏิบัติตามที่ตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

มัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินและ ติดตามผลการ ทำงานของโรงเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการดำเนินการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีความต้องการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาด้านการดำเนินการของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของบวรลักษณ์ ศักดิ์วีไลพร (2553: 14-16) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมาน ชิดรัมย์ (2555: 102) ที่ได้ศึกษาปัญหาและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนอำเภอหนองก๊ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้คณะกรรมการสถานศึกษาไม่เข้าใจเกี่ยวกับการประเมินและติดตามผลการทำงานของโรงเรียน อีกทั้งยังไม่มีวิธีการหรือขั้นตอนในการติดตามผลการทำงานที่ชัดเจน

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบ

ส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วยศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา และเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาการแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนั้นพบว่าผู้วิจัยมีการนำข้อมูลจากผลการศึกษาในระยะเวลาที่ 1 ระยะเวลาที่ 2 ผนวกกับผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มาเป็นข้อมูลในการสร้างการแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา อีกทั้งเมื่อเห็นองค์ประกอบการดำเนินงาน วิธีดำเนินการ และผลการดำเนินงาน ทำให้สามารถตัดสินใจที่จะประเมินออกมาได้ว่าการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 21 ควรส่งเสริมการนำแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ไปใช้ในสถานศึกษาโดยการจัดอบรมสัมมนา จัดศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา และสนับสนุนงบประมาณ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: แนวทางการศึกษาและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- จิราพร ธรรมเจริญ. (2553). *รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของสถานศึกษา*. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

เพื่อดำเนินการดังกล่าว มีการติดตามผลเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก สนับสนุนดูแลการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น การทำหนังสือแจ้งเวียนเกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆ ให้คณะกรรมการทราบเป็นระยะ และรับทราบถึงความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาว่ามีระเบียบ นโยบายต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อคณะกรรมการสถานศึกษาได้ร่วมให้ข้อเสนอแนะหรือเข้ามาร่วมช่วยดำเนินงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 21

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 21 ให้มีประสิทธิภาพโดยการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม. จุฬาลงกรณ์แห่งมหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิตยา อารีการ. (2553). การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทรรศนะของครูและผู้บริหารกรุงเทพฯ สังกัดเทศบาล จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- มาติกา ประชาภิรักษ์กุล และธัญญธร ศรีวิเชียร. (2561). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(1), 163-174.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- บวรลักษณ์ คักดีวิไลพร. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต ครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี.
- สมาน ชิตรัมย์. (2555). ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในอำเภอหนองกี่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม.บุรีรัมย์ วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ บุรีรัมย์.
- อภิัญญา กังสนารักษ์. (2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- White. (1982). *Why community participation a discussion of the argumentes*. Community participation: Current issue and lesson learned. New York: United Nations Children Fund.